

ЗМІЦНЕННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ – ОСНОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.В.Оляднічук, викладач

Уманський державний аграрний університет

Актуальність теми. Теоретичні і практичні питання інтенсифікації сільського господарства завжди займали важливе місце в аграрній економічній науці. Особливо посилилась увага економістів-аграрників до проблем інтенсифікації сільського господарства в період становлення ринкової економіки, коли науково-технічний прогрес в зарубіжних країнах набрав більшої сили і почав діяти в галузях землеробства, рослинництва і тваринництва, змінюючи співвідношення екстенсивного та інтенсивного способів нарощування обсягів виробництва.

Методика досліджень. Багаторічне вивчення даної проблеми дає підстави для розподілу думок вчених-аграріїв на дві групи. Представники першої стверджують, що процес інтенсифікації сільського господарства супроводжується збільшенням витрат засобів виробництва і праці на одиницю земельної площі і голову худоби. Інша група економістів дотримується думки щодо збільшення виходу валової продукції з гектара землі або на голову худоби, головним чином за рахунок підвищення родючості земель і продуктивності тварин.

Результати досліджень. Основним критерієм економічної ефективності інтенсифікації виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі продукції тваринництва, в будь-якому випадку повинно супроводжуватись підвищенням продуктивності тварин і зниженням собівартості продукції, тобто для повної характеристики поняття інтенсифікації необхідна система взаємозалежних натуральних та вартісних показників.

Основою інтенсифікації тваринництва, підвищення його економічної ефективності є зміцнення кормової бази. Загальновідомо,

що збалансована годівля забезпечує повне використання генетичного потенціалу тварин і сприяє зниженню витрат на виробництво тваринницької продукції. Якість та обсяг виробництва будь-якого виду продукції тваринництва значною мірою визначають корми, їх кількість, поживність та якість. На сучасному етапі формування кормової бази відбувається на принципово новій основі. Якщо раніше використовувались в першу чергу грубі та соковиті корми, то тепер перше місце займають концентровані, зокрема комбікорми. “Згодовування 1ц комбікормів замість дерті дає на 25-30 кг молока, на 3-4 кг м’яса, на 75 яєць більше. При цьому постійно зростатиме роль сої, оскільки вона, на відміну від соняшнику, не збіднює, а збагачує ґрунт” [3].

Січкарь В.І. вбачає, що “широке використання сої в тваринництві дасть можливість за рахунок збалансування раціонів за кількістю білка й незамінних амінокислот значно зменшити витрачання фуражного зерна при одночасному підвищенні його рентабельності. Поля після сої залишаються чистими від бур’янів, збагаченими азотом”. Соя є як гарним попередником для озимої пшениці і кукурудзи, так і їх наступником [4].

Багаторічний досвід господарювання показав, що інтенсивне виробництво тваринництва неможливе, якщо орієнтуватися тільки на екстенсивне використання природних кормових угідь. Тому інтенсивний метод годівлі в зимовий період повинен базуватися переважно на концентрованих та багатобілкових кормах, а в літній період — на широкому використанні природних та культурних пасовищ і сінокосів.

Продуктивність тварин залежить насамперед від кормової повноцінності раціону. Якщо в господарстві є достатня кількість кормів відповідної якості, то розширене виробництво в тваринництві здійснюватиметься на міцній основі. Проте, перш ніж нарощувати поголів’я тварин і птиці необхідно стабілізувати галузь кормовиробництва. За останні роки зменшився обсяг виробництва й заготівлі кормів, погіршилася їх структура внаслідок зниження частки концентрованих кормів та сіна. В сільськогосподарських підприємствах Черкаської області згодовано тільки 14,3% комбі-

кормів від їх потреби, це на 9% менше, ніж в середньому по агроформуваннях України.

Основний фактор інтенсифікації кормовиробництва — збільшення виробництва фуражного зерна і промислових комбікормів. В зв'язку з цим основною задачею сільськогосподарських підприємств є використання всіх резервів розширення посівів і підвищення урожайності зернових культур, а також підвищення врожайності сіяних трав, покращення стану пасовищ.

Аналіз ефективності використання кормів сільськогосподарськими підприємствами Черкаської області (табл.1) свідчить про те, що використання кормів в 2002р. зменшилось на третину в порівнянні з 1980р. В 2002р. витрачено на 1 умовну голову 30,53 ц корм. од., концентрованих кормів — 9,65 ц корм. од. Майже вдвічі зменшено витрату кормів на 1ц молока, в тому числі концентрованих.

Вагомі зміни спостерігаються у витрачанні кормів на виробництво 1 ц приросту свиней. Кількість згодованих кормів всіх видів в 2002р. зросла майже на 20% проти 1980р., а середньодобовий приріст свиней зменшився втричі (1980р. — 290г, а 2002. — 118г) і це закономірно, оскільки концентрованих кормів на 1ц приросту в 2002р. витрачено майже на 30% менше, ніж в 1980р. Тому виникає інша проблема — підвищення собівартості продукції тваринництва, в структурі витрат якої корми займають 70-73%.

Очевидно, що з підвищенням врожайності зернових і зернобобових культур відповідно зростають і витрати виробництва на 1га посівної площі.

Проте з підвищенням урожайності озимої пшениці від 40 до 50 ц/га собівартість зменшується від 26,57 до 23,70 грн., або на 10,8%. При цьому витрати виробництва на 1га посівної площі зростають від 1148 до 1280 грн., або на 11,5% [2]. Аналогічна ситуація щодо кормових культур.

Підвищення урожайності та валового збору кормових культур залежить від ряду факторів, один із головних — бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті, тобто накопичувати запас гумусу слід

скорішими темпами, ніж забирати його з ґрунту. Для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу в ґрунті необхідна щільність поголів'я тварин на 100 га сільськогосподарських угідь – 70-75 голів. Проте нині ми маємо лише 29-30 голів тварин.

Таблиця

**Ефективність використання кормів
в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області**

Показники	1980 р.	1990 р.	2002 р.	2002р. до 1980р.,%
Всього кормів, млн. т корм. од.	30,53	33,75	9,89	32,4
в т. ч. концентрованих	10,31	11,44	3,12	30,3
Наявність худоби і птиці в перерахунку на умовне поголів'я ВРХ, тис. гол.	1016,2	1010,6	323,5	31,8
Витрачено кормів на 1 ум. гол., ц корм. од.	30,04	33,29	30,53	101,6
в т. ч. концентрованих	10,14	11,29	9,65	95,2
Витрачено кормів, ц корм. од. на виробництво 1ц молока	1,8	1,45	1,16	64,5
приросту ВРХ	13,71	11,83	11,79	86
приросту свиней	9,56	9,13	11,42	119,5
в т.ч. концентрованих на виробництво 1ц молока	0,35	0,32	0,18	51,4
приросту ВРХ	2,67	2,5	1,82	68,2
приросту свиней	7,23	6,6	5,27	72,9

Проблема виробництва кормів також полягає в скороченні посівних площ під кормовими культурами. За рахунок скорочення останніх відбувається розширення площ під зерновими та технічними (соняшник) культурами, які дають доход в результаті реалізації зерна та насіння. Це в свою чергу породжує ряд проблем – недоотримання належної кількості кормів для сільськогосподарських тварин, що призводить до вимушеного скорочення поголів'я худоби, зменшення виробництва органічних добрив, порушення збалансованості ґрунту за вмістом гумусу.

На сучасному етапі одним із шляхів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва є збагачення виробленого

гною поживною речовиною. Астрелін І. та Глушко В. вбачають в розв'язанні даної проблеми подвійну вигоду, оскільки завдяки пропуску 1т гною через реактори біогазових установок можна отримати 180-300 кВт/год. електроенергії, а вміст діючої речовини в гної збільшується до 20% [1].

Загальновідомо, що галузь тваринництва тісно пов'язана з рослинництвом. В 2002 р. від реалізації продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області отримано 532 млн. грн., тваринництва — 251млн.грн., що займає близько 30% в загальній структурі виручки. Рівень рентабельності за цей же рік в рослинництві склав 19,2%, в тваринництві рівень збитковості — 21,3%. Підвищення питомої ваги продукції тваринництва до 50-60% в структурі товарної продукції підприємств дасть можливість знизити собівартість продукції рослинництва завдяки збільшенню кількості внесених органічних добрив, а тваринництво зробити беззбитковим за рахунок оптимізації кормової бази та збалансованості кормів за кормо-протеїновими одиницями. Доцільно було б скористатися досвідом передових господарств, одне з яких знаходиться в Чигиринському районі — СТОВ “Чигиринська аграрна компанія”. Завдяки високим врожаям, достатній кількості та якості кормів в підприємстві стало можливим нарощувати чисельність худоби та птиці. Нині СТОВ “Чигиринська аграрна компанія” налічує 400 корів, продуктивністю 4015 кг в рік кожна. Свинокомплекс компанії налічує більше півтори тисячі свиней, які за 150-160 днів утримання мають вагу більшу одного центнера. Це свідчить про те, що харчуванню тварин тут приділяють багато уваги. Про збалансованість раціонів та їх поживність піклуються в підприємстві спільно з англійською компанією “Райт Френк” і це дає свої результати — середньодобовий приріст ВРХ на відгодівлі складає 908 г, але собівартість виробництва 1 ц приросту досить висока (794,5 грн.). Проте у 2003 році від реалізації тварин отримано 775,2 тис. грн. виручки, що дало рівень рентабельності 11,4%. Після проведеного зоотехнічного аналізу поживності сіна, яке вирощується на чигиринській землі

науковці компанії та практики підприємства дійшли висновку щодо зміни структури раціону. Замість 25 кг силосу і 5 кг сіна для ВРХ почали давати 20 кг силосу і 7 кг сіна. Результати не примусили довго чекати: на 20% зросли привіси, а денний надій на одну корову складає 18 кг (найвищий показник на Черкащині). Наявність комбикормів у “Чигиринській аграрній компанії” вражає своїм розмаїттям (16 видів), потребу в яких забезпечують власним виробництвом. В досліджуваному підприємстві в раціон для молодняку великої рогатої худоби додають біопрепарат “Лутамікс” з розрахунку 25 г на голову, який сприяє засвоєнню корму та збільшенню приросту. Для проведення експерименту було виділено дві групи молодняку ВРХ: контрольну і дослідну. В останній середньодобовий приріст живої маси склав 456 г, що на 87 г більше, ніж в контрольній. Отже, продуктивність тварин в дослідній групі на 20% вища, ніж в групі зі звичайною технологією утримання. При цьому витрати кормів на 1 ц приросту зменшились з 9,13 до 7,12 ц корм. од.

Стабілізація кормової бази здебільшого це внутрішній фактор підвищення ефективності тваринництва. Але товаровиробники сільськогосподарської продукції тісно взаємопов'язані з переробною промисловістю і значною мірою залежать від них. Економічна криза негативно вплинула на агропромислову інтеграцію, практично паралізувавши її. Відновлення інтеграції сприятиме поєднанню інтересів сільськогосподарських і промислових підприємств, що викличе розвиток кооперації сільськогосподарського виробництва, поглиблення спеціалізації підприємств, покращення технічного обслуговування виробничих структур, оптимізацію транспортно-постачальницьких робіт, скорочення шляху від виробника до споживача.

З метою забезпечення економічної заінтересованості на всіх ланках інтеграційного формування ми підтримуємо розроблений Яценко В.Я. механізм розподілу кінцевих результатів його діяльності [5], де враховано нормативні суми витрат виробництва, збуту та переробки продукції сільськогосподарського вироб-

ництва, а також коефіцієнт розподілу у розрахунку на 1 грн. витрат. Запровадження в дію такого механізму дасть можливість отримувати прибуток за кінцевими результатами діяльності і з урахуванням понесених витрат кожного із суб'єктів інтеграційного об'єднання.

Висновок. Відродження тваринництва та ефективний розвиток галузі неможливі без інтенсифікації виробництва, основою якої є стабілізація кормової бази. Результати досліджень, які базуються на досвіді передових господарств дозволяють зробити висновок про те, що значного поліпшення кормової бази можливо досягти за рахунок чіткої організації виробничих процесів і точного дотримання вимог технології. Крім того, науково обґрунтовані структурні зміни раціону, збагачення корму біопрепаратами дають можливість підвищити продуктивність тварин і помітно зменшити витрати кормів у розрахунку на одиницю продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астрелін І., Глушко В. Альтернативне джерело енергоносіїв та добрив // Економіка України. - 1995. - №4. - С. - 85-87.
2. Глущенко Д. Оптимізація собівартості зернофуражних та кормових культур в Степу України // Тваринництво України. - 2004р. - № 1-2. С. - 28-31.
3. Петрушенко М. Заводи Артеменка активізують прогрес. - Урядовий кур'єр, від 18 березня 2004р. - №51, - С.18.
4. Січкач В. І. Значення сої у відгодівлі сільськогосподарських тварин і птиці// Аграрний вісник Причорномор'я. Збірник наукових праць ОДАУ. - 2003р. - №22. - С. 673.
5. Яценко В.М. Формування і розвиток агропромислової інтеграції вУкраїні // Економіка АПК. - 2004р. - №1. - С. - 57-58.